

ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО

УДК 069:930.253:328.132.7(469) – 049.34:004

В.М. Удовик**ДОКУМЕНТАЛЬНА СПАДЩИНА ПОРТУГАЛЬСЬКИХ ПРЕЗИДЕНТІВ:
ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ**

У статті розглянуті форми організації формування та збереження документальної спадщини португальських президентів, зокрема Музей президентства Португальської Республіки, Музей Б. Машаду та Фундація М. Суареша. Досліджені особливості створення цих організацій, їхньої діяльності з забезпечення доступу до документів і матеріалів, представлення інформаційних ресурсів у світовій мережі, а також участь у корпоративних міжнародних проектах збереження культурного та національного надбання. Автором здійснено спробу виділити переваги будь-якої моделі функціонування організації зі збереження президентської документальної спадщини.

Ключові слова: президентська бібліотека, музей, інститут президентства, Португальська Республіка.

В.Н. Удовик**ДОКУМЕНТАЛЬНОЕ НАСЛЕДИЕ ПОРТУГАЛЬСКИХ ПРЕЗИДЕНТОВ:
ФОРМЫ ОРГАНИЗАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДОСТУПА**

В статье рассмотрены формы организации формирования и сохранения документального наследия португальских президентов, в том числе Музей президентства Португальской Республики, Музей Б. Машаду и Фонд М. Суареша. Исследованы особенности создания этих организаций, их деятельности по обеспечению доступа к документам и материалам, представление информационных ресурсов в Интернет, а также участие в корпоративных международных проектах сохранения культурного и национального достояния. Автором предпринята попытка выделить преимущества любой модели функционирования организаций по сохранению президентского документального наследия.

Ключевые слова: президентская библиотека, музей, институт президентства, Португальская Республіка.

V.M. Udovik**DOCUMENTARY HERITAGE OF PORTUGUESE PRESIDENTS:
FORMS OF ORGANIZATION AND ACCESS**

The article studied the form of the formation and preservation of documentary heritage of Portuguese presidents, including the Museum of the presidency of the Portuguese Republic, Museum B. Machado and Foundation M. Suaresh. The author investigated properties of the creation of these organizations, their efforts to provide access to documents and materials, presentation of information resources on the Internet, and also participation in international corporate projects of preservation of cultural and national heritage. The author attempts to highlight the benefits of any organizations functioning model to preserve the documentary heritage of the presidential.

Keywords: presidential library, museum, the presidency, the Portuguese Republic.

Актуальність теми дослідження. Інститут президентства одна з найголовніших інституцій у багатьох країнах світу. Президенти впливають не лише на всі сфери внутрішнього життя країни, але й на глобальні цивілізаційні зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві. Отже, дослідження процесів розвитку світового співтовариства та окремих країн зокрема, неможливо без вивчення діяльності президентської влади в провідних країнах світу або окремих держав. Документальна спадщина президентської діяльності репрезентована великою кількістю різноманітних документів, які розподіляються як за видовою ознакою, так і за місцем зберігання та популяризації. Зазвичай більшість документів та матеріалів функціонування інституту президентства зберігаються у державних архівах, але частина специфічних ресурсів, які відображають роль глави держави у політичному процесі, його особисті документи, становлять основу спеціалізованих бібліотечно-архівних колекцій, зокрема президентських бібліотек чи музеїв.

Форми організації та збереження документальної спадщини президентів у кожній країні мають свою особливості та національні традиції, але все ж можна виділити типові моделі функціонування таких установ. Це, у першу чергу, приватні президентські бібліотеки американських президентів, які функціонують у США. Але за зразок американська модель була взята при організації президентських бібліотек у Чехії (Бібліотека Вацлава Гавела), Литві (Бібліотека-музей В. Адамкуса), Тайвані (Президентська бібліотека та музей Цзян Цзін-го) та інших країнах. Державні президентські бібліотеки (Президентська бібліотека Азербайджанської Республіки, Президентська бібліотека Республіки Білорусь, Бібліотека Квіріналі Секретаріату Президента Італійської Республіки, Бібліотека Першого президента Республіки Казахстан та ін.), головна мета яких – забезпечення інформаційного супроводу президентської діяльності. Державні президентські музеї (Музей Першого президента Республіки Казахстан, Меморіал Федерального президента Фрідріха Еберта, Музей президентства Португальської Республіки, Музей Урхо Кек-

конена (Фінляндія) та ін.), які виконують, головним чином, меморіальну функцію збереження колективної пам'яті про видатних національних державотворців та політиків. Поряд із державними відзначимо й приватні та комунальні президентські музеї (Музей сучасної історії імені Карла Реннера (Австрія), Музей Жоржа Помпиду в Монбюдиф, Музей президента Жака Ширака (Франція) та ін.). І у більшості країн, де існують різні форми збереження документальної спадщини, були створені приватні фундації (іноді науководослідні інститути) президентів, які займаються організацією збереження та вивчення спадщини президента, а також популяризацією їхніх ідей серед громадськості.

У Португальській Республіці функціонують державний Музей президентства, комунальний заклад Музей Б. Машаду та Фундація М. Суареша, у підпорядкуванні якої працює Музей та Бібліотека Суареша, а також електронна бібліотека «Casa Comum» (Спільний дім), які разом доповнюють інформаційний простір історії португальського президентства.

Запровадження інституту президентства в Португалії відбулося під час бурхливих демократичних змін після революції 1910 р. та прийняття Конституції 1911 р. Відтоді в країні президентську посаду обіймали 18 осіб, а 2016 р. був обраний новий президент Марселу Ребелу ді Соза [27]. Більшість з президентів були військовими і лише після конституційних змін 1982 р. права президента були значно обмежені, що дало змогу очолити президентський пост цивільній особі – Маріу Соареш. Подальший вступ Португалії до Європейського Союзу (1986) закріпив демократичні цінності в політиці та дав поштовх до економічного розвитку.

Але, незважаючи на достатньо тривалу історію президентської влади, її відзначення та створення умов для окремого спеціалізованого збереження документальної спадщини відбулося зовсім недавно. Це, на нашу думку, пояснюється накопиченням достатньої кількості документально-інформаційних ресурсів з проблематики державотворення та інституту президентства і необхідності їхньої систематизації та вивчення, а також

активною інформаційною діяльністю американських президентських бібліотек, які довели правильність тези про виокремлення президентської спадщини серед історичних документно-архівних ресурсів та музейних зібрань. Проте, до відділення офіційної документації інституту президентства від фондів Інституту національного архіву (National Archives Institute/Torre do Tombo) справа не дійшла.

Дослідження діяльності президентських бібліотек, музеїв та документальних фондів зосереджено переважно в США через те, що тут функціонує найбільша кількість установ зі збереження президентської спадщини, а також за тривалий період їхнього існування напрацьована достатня кількість наукових ресурсів, що потребує узагальнення та популяризація досвіду. В інших країнах періодично з'являються публікації, присвячені діяльності президентських бібліотек та музеїв, але вони не розкривають усієї картини становлення та розвитку подібних інституцій на національному рівні. Це можна сказати й про молоді інституції президентської спадщини в Португальській Республіці. Попри недостатню увагу фахівців до цієї проблематики, вивчення досвіду, форми організації та компаративістський аналіз з іншими країнами становить інтерес для країн, де лише відбувається пошук оптимальних моделей формування та збереження президентської документальної спадщини, зокрема Польщі, України, Молдови та ін.

Мета даної статті – дослідити форми організації формування та збереження документальної спадщини португальських президентів, їхні особливості, форми забезпечення доступу до документів і матеріалів і представлення їх в електронному інформаційному просторі.

Під час даного дослідження були використані *методологія* бібліотечної, інформаційної та історичної науки, зокрема порівняльно-історичний (виокремлення спільних і особливих рис функціонування президентських документальних колекцій у Португалії та США), типологічний (виявлення сукупності схожих за природою об'єктів, компонентів, явищ), проблемно-

хронологічний (визначення хронологічних меж дослідження та послідовності викладення матеріалу) та інші методи дослідження.

Виклад основного матеріалу. Після революції, проголошення Республіки 1910 р. і заснування поста президента як глави країни, колишній королівський палац у Белені, побудований 1559 р., став офіційною резиденцією президентів Португалії. 2004 р., за ініціативи 18-го президента Жоржі Фернанду Бранку ді Сампайю (1996-2006), у частині будівлі палацу був відкритий Музей президентства для відвідувачів. Музей був створений з метою популяризації ідеї президентства, ролі та місця цього інституту в політичному розвитку країни серед громадськості та молоді зокрема, а також для стимулювання наукових досліджень архівних та музейних документів і матеріалів для повної реконструкції португальської новітньої історії. Від самого початку хронологічні рамки Музею були визначені всією історією Португальської Республіки, незважаючи на її три цикли та періоди диктатур.

Усі роки існування Музею його очолював Діого Гаспар [15].

Основу колекції Музею становила документальна спадщина 16-го президента Антоніу душ Сантуш Рамалью Еанеш (1976-1986), яку він залишив у Президентському палаці. Після нього співробітники адміністрації президента розпочали пошук і формування музейних та архівних фондів з проблематики інституту президентства Португалії серед державних і приватних колекцій. У результаті Музей поповнився не лише офіційними документами, подарунками главі держави, а й особистими речами. В експозиції Музею представлений пістолет, який носив із собою президент-король Сідоніу Пайш (1918), монюкль Антоніу Себастьяу Рібейру Спінола (1974), золотий годинник Жозе Мендеш Кабесадаш (1926) та ін.

За період Третьої Республіки у Музеї зібрана документальна спадщина практично всіх президентів, за винятком М. Суареша, який за прикладом американських президентів заснував власний фонд-музей, куди й передав усі свої документи й матеріали. При відкритті Музею президентства 2004 р. пре-

зидент Ж. Сампайю передав до його фондів понад 100 коробок документів і матеріалів власної діяльності. Відсутні в Музеї також документи першого президента Третньої Республіки А. Спіноли, які зберігається у сімейному архіві і які містять згадки про події та людей, що брали участь у революції 1974 р. Але у фондах зберігається оригінал рукопису книги президента А. Спіноли «Португалія і майбутнє», де він представив свою доктрину розвитку країни та її колоніальну політику, і яка стала одним із приводів початку революційних дій [23].

Цікаво, що спадкоємці президентів періоду «нової держави» або диктатури Салазара охоче передали документи до Музею вже демократичної країни, при цьому найбільш повний фонд був отриманий від А. Томаша (1958-1974), в якому зберігається і його щоденник.

Перша Республіка представлена документами шостого президента А. Алмейди (1919-1923). Цей фонд містить понад 850 коробок особистих матеріалів та документів президентської діяльності, які були знайдені у винних підвалах доньки президента. Музею частково вдалося відновити документи президента М. Гомеша (1923-1925), викупивши дипломатичний архів у спадкоємців його секретаря. Водночас, спадкоємці першого президента Португальської Республіки М. Арриаги (1911-1915) не бажають передавати на зберігання держави та відкриття для дослідників і громадян його спадщину [23]. Частина президентських архівів зберігається в інших закладах культури. Наприклад, великий документальний архів другого президента Т. Браги (1915) знаходиться в Публічній бібліотеці м. Понта-Делгада (регіон Азорські острови), а в м. Вілла-Нова-ді-Фамалікан (регіон Брага) функціонує Музей Бернардину Машаду.

Зважаючи на час створення, тобто новітню добу, то наголос у дизайні Музею був зроблений на інтерактивні технології та поєднання їх із традиційними виставковими експозиціями. Наприклад, завдяки інформаційним технологіям, частина особистих речей президентів представлені лише у цифровій копії, при цьому оригінал залишився у власників. Цим Музей розширив свої фонди

та залучив набагато більше користувачів, надаючи мережевий доступ до своєї цифрової колекції. Крім того, під час екскурсії по залам відвідувачі мають змогу ознайомитися з мультимедійними ресурсами, присвяченими біографічним відомостям португальських президентів. Значний доробок становить документальний фільм, який представляє історію становлення та розвитку інституту президентства в Португалії

Центральне місце музейної експозиції посідає державна символіка та символіка «революції гвоздик», а також галерея художніх портретів усіх президентів, виконаних видатними португальськими митцями та яка раніше була представлена в офіційних залах президентського палацу [21]. Крім того, тут зберігаються і президентські символи – потрійний орден, який об'єднав у собі найвищі відзнаки португальських рицарських орденів Христа, Сантьяго та меча, святого Бенедикта Авіссського. Ця відзнака використовується при інавгурації та почесних прийомах при президентові [2].

У 2008 р. Музей президентства був відзначений Премією Європейського Союзу «Europa Nostra» у номінації «наукові дослідження», за роботу з формування документальної спадщини інституту президентства Португалії та наукового опрацювання історичних колекцій президентського палацу [12].

Музей співпрацює з Асамблеєю Республіки та Інститутом національного архіву на предмет доступу дослідників до документів інституту президентства та політичної історії, а також оцифрування документальної спадщини президентства Португалії.

Зважаючи на свою просвітницьку та освітню функцію, Музей проводить активну діяльність щодо роботи з молоддю. Наприклад, у педагогічних майстернях Музею відбуваються майстер-класи «Як зробити прапор», «На шляху до громадянства», присвячені вихованню національної гідності у школярів молодших класів; «Президентські портрети» – представлення еволюції портретного живопису на прикладі президентських портретів; «Подорож до інших» – розповідь про традиції та культуру різних народів на основі подарунків президентам та ін.

У приміщенні Музею відбуваються й наукові заходи, присвячені питанням музеєзнавства, інституту президентства та актуальним подіям у житті Республіки.

Експурсійна діяльність не обмежується лише виставковими залами Музею, а й поширюється на весь президентський палац та прилеглі до нього території, але лише у вихідні дні.

У 2016 р. під час президентських виборів Музей президента разом з Музеєм транспорту та комунікацій організували виставку «Двигун Республіки: автомобілі президентів». На цій виставці були представлені 10 автомобілів, які використовували президенти трьох португальських республік: від перших королівських екіпажей початку ХХ ст. до Роллс-Ройсів та Мерседесів сучасності [5].

Ще один цікавий проект популяризації інформаційних ресурсів інституту президентства Португалії – це проект «Електронні листівки», представлений на інтернет-портал Музею президентства. Кожен користувач порталу може вибрати фон листівки з зображенням президентів, національних символів, виставкових експозицій тощо і, додавши вітальну адресу, надіслати будь-якій особі, яка в кінці може зацікавитися фондами Музею.

Як зазначалося вище, спадщина двічі президента Бернардіну Машаду (1915-1917, 1925-1926) знаходиться в окремій музейній установі. Ідея відзначення вкладу цього президента в становлення демократичної влади з'явилася 1983 р. з ініціативи муніципалітету м. Вілла-Нова-ді-Фамалікан, округ Брага на півночі країни, де проживав президент після переїзду з Бразилії. До сьогоднішнього часу Музей знаходиться у підпорядкуванні цього муніципалітету. Але реалізація цієї ідеї розпочалася лише 1995 р., коли була відкрита експозиція «Національна виставка Бернардіну Машаду» та презентований проект нового музею у відреставрованому палаці барона Тровішгейра (Trovisqueira) [18]. Проте для відвідувачів усі зали установи були відкриті лише у грудні 2001 р. [17].

Науковою діяльністю та розвитком основних напрямів роботи керує професор Норберту Кун'я, колишній ректор Політехнічного інституту Каваду і Аві (Португалія).

Постійна експозиція Музею представляє документи і матеріали, які висвітлюють діяльність Б. Машаду як видатного педагога і вченого, політичного діяча і президента Першої Республіки. Хронологічні рамки музейних фондів охоплюють кілька історичних епох португальської історії: від конституційної монархії до «нової держави». Але найбільш репрезентативним є період становлення Першої Республіки, в процесі якого відігравав видатну роль президент Машаду. В Музеї представлені як особисті документи, так і побутові речі, що були передані установі від сім'ї Машаду, зокрема одяг, меблі та мистецькі об'єкти. Необхідно відмітити, що на порталі також представлені мультимедійні ресурси, присвячені постаті Б. Машаду та експозиційній діяльності Музею. Це, зокрема, фотоматеріали, спогади родичів президента, документальний фільм про нього, відеоекскурсії та ін.

Наприкінці 2014 р. Музей разом з Університетом Міньо провів виставку підпільної та нелегальної літератури періоду диктатури Салазара, присвяченої 40-літтю «революції гвоздик». На цій виставці відбулася презентація бібліографічного анотованого каталогу з цієї проблематики, підготовленого істориком М. Кордейру [19].

Крім виставкової діяльності, Музей проводить активну науково-організаційну роботу з актуалізації питань висвітлення значних історичних періодів у становленні та розвитку Португалії. Наприклад, 2015 р. установа провела низку конференцій, дискусій, лекцій виданих португальських істориків та виїзних виставок, присвячених Першій світовій війні та участі в ній Португалії. Крім того, було підготовлено до друку збірники документів та репринтні видання Б. Машаду, присвячені цій війні [20]. У 2005 р. з ініціативи директора Музею Н. Кун'ї відбулася конференція «Рамалью Еанеш: буква і дух президентської місії», присвячена 16-му президенту та першому, обраному на загальних прямих виборах у період Третьої Республіки [9].

Як і більшість президентських музеїв країн Європи, Музей Машаду велику увагу приділяє вихованню молодого покоління, прищепленню їм почуття національної

гідності та пізнання своєї історії. Крім тематичних екскурсій, історичних семінарів, в установі проводяться й майстер-класи з вивчення генеалогії, карикатурного живопису. Інтернет-портал для дітей молодшого шкільного віку пропонує різноманітні інтерактивні розвіткові ігри, які допомагають пізнати історію та культуру Португалії.

Найбільш схожа до американської моделі президентської бібліотеки – Фундація Маріу Суареша, створена у вересні 1991 р. під час його президентства (1986-1996) як некомерційна приватна структура для сприяння розвитку культури, науки і освіти у галузі політології, історії, сучасних міжнародних відносин, а також підтримки правозахисних організацій.

Згідно зі статутом від 25 вересня 1991 р. (зі змінами 2003 р.), головні завдання організації полягають у: здійсненні, підтримці та відзначенні науково-дослідної роботи; формуванні та збереженні документальної спадщини президента М. Суареша; організації наукових та просвітницьких заходів; видавничій діяльності, а також стимулюванні науково-культурного співробітництва між Португалією та португальськими країнами.

Для здійснення зазначеної діяльності фундатори організації заклали початковий бюджет у розмірі \$100 млн ескудо. А загалом надходження коштів було заплановано від власної діяльності з організації заходів і продажу публікацій, а також внесків приватних і державних структур. Необхідно відмітити, що попри приватний характер цієї інституції, але, згідно з португальським законодавством, такі структури, які займалися розвитком культури, міжнародного співробітництва та збереженням національного надбання, мали державне фінансування у вигляді грантів та можливості участі у державних програмах. Але 2012 р. через кризові явища в португальській економіці, державна частка була знижена до 30% загального бюджету Фонду. У 2013 р. загальні активи організації становили €4,46 млн, з яких найбільші надходження дали португальські банки «BES» (570 тис.) та «BPI» (500 тис.), Міністерство закордонних справ (400 тис.), муніципалітет Лісабона (40 тис.) [4] та ін. [3].

На чолі Фонду стоїть його президент, яким при створенні було визначено самого М. Суареша (довічно). Президенту допомагає дирекція, що складається з віцепрезидента, п'яти членів та яка здійснює всю поточну фінансову та кадрову діяльність. Раз на рік збирається генеральна рада, яка, згідно зі статутом, визначена як дорадчий орган, але уповноважена затверджувати бюджет, зміни до статуту, обирати членів дирекції та аудиторського комітету, а також визначати напрями розвитку Фонду. До генеральної ради входять президент Фонду та 129 осіб із числа видатних політичних, культурних та наукових діячів Португалії [22].

Необхідно відмітити, що у складі дирекції Фонду присутні члени сім'ї президента: донька (віцепрезидент) та син.

У 1996 р. Фонд розпочав створення бібліотеки та архіву М. Суареша, основою фондів яких становили приватна бібліотека Суарешів та документи і матеріали з життя й політичної діяльності президента. А 2000 р. з метою поповнення бібліотечних фондів було збудовано нову будівлю поряд із центральним офісом Фонду. Бібліотека охоплює видання з проблематики історії, політології, міжнародних відносин. На момент переїзду в нове приміщення бібліотечний фонд нараховував понад 15 тис. видань [25]. Але з самого початку завданням бібліотеки, як і архіву, було створення електронної бібліотеки з профілю діяльності Фонду Суареша.

Початковий етап цього проекту розпочався з оцифрування всієї книжкової спадщини президента М. Суареша та найбільш цінних видань з одночасною індексацією електронних текстів. Крім того, була зроблена база даних на 5 тис. видань, каталогізація яких передбачала не лише бібліографічний опис і анотацію, а й електронну копію змісту, передмови та додатків. Пізніше до цієї бази були інтегровані мультимедійні ресурси оцифрованих матеріалів Музею Суареша, що дозволило користувачам оперативно отримувати більш повну інформацію про свої інформаційні запити.

На другому етапі, був здійснений запуск цієї електронної бібліотеки «Casa Comum» (Спільний дім) в мережі Інтернет і поступо-

ве її наповнення. Фонд Суареша звернувся до португальських та зарубіжних фахівців з проблематики історії, політології та міжнародних відносин з метою складання списку найбільш видатних творів, що становлять міжнародне надбання і які можна було представити в проекті «Casa Comum». Так ця електронна бібліотека, завдяки купівлі, передплаті та оцифруванню книжкових видань, документів, фото, відеоматеріалів, поповнилася за 12 років існування на понад 1,5 млн зразків історії і культури різних країн [26].

Співробітники Фонду також займаються підготовкою каталогів та путівників по документальних фондах, що зберігаються в архівосховищах, зокрема португальського поета Альбрто де Ласерда [6], історика Антоніо Вісенте [11] та ін.

Для вивчення португальської історії ХХ ст. одним з найбільш цінних джерел є публікації в ЗМІ, особливо якщо це центральне видання. Тому Фонд оцифрував всі номери столичного щотижневика «Diário de Lisboa» за період з 1921 по 1990 рр., що становить понад 800 тис. сторінок. Цей електронний інформаційний ресурс доступний усім користувачам бібліотеки Фонду та Музею Суареша. Презентація даного ресурсу відбулася 2004 р. разом з виставкою карикатур на співробітників газети, опублікованих у 1921-1926 рр. до встановлення диктатури і цензури у ЗМІ [1].

Враховуючи світові тенденції зі створення електронних бібліотек національного і світового надбання, таких як світова електронна бібліотека, Європіана та ін., Фонд Суареша у 2010-2013 рр. брав участь у проекті «Надія» (Спадщина народів Європи), завдяки якому було представлено понад 3 млн документів з культурного надбання Португалії (рукописи, плакати, фото, аудіо- та відеозаписи) [28] у колекціях Європіани [13], Порталу соціальної історії [16].

Крім електронної бібліотеки, інтернет-портал Фонду Суареша пропонує п'ять цифрових тематичних колекцій, створених протягом 2003-2010 рр. і присвячених історії Португалії та її колоній, зокрема «Царевбивство», «Пам'ять про концентраційний табір у м. Таррафал», «25 квітня 1974 р.», «Амілкар Кабрал» та «Антоніо Баррос Машаду».

У рамках співпраці Фонду з португаломовними країнами, організація М. Суареша брала участь у реалізації проектів зі створення електронних історичних архівів колишніх португальських колоній у Східному Тиморі та Гвінеу-Бісау. Фонд брав на себе технічну підтримку, навчання місцевого персоналу та організацію збору коштів із запуску проекту та доступу до нього через світову мережу [7]. Частина архівних документів з цих проектів також представлена в електронній бібліотеці Фонду Суареша «Casa Comum».

Не можна оминати й цікавий з точки зору освіти і наукового пізнання проект «Хронологія», розпочатий Фондом наприкінці 2002 р. і представлений на його інтернет-порталі. Цей проект полягає в інтегрованій мультимедійній базі даних висвітлення актуальних подій в Португалії впродовж ХХ ст. (1900-1999 рр.), яка сформована з 6435 записів та 160 біографій, а також фото, аудіо-, відеоматеріалів [8].

У португальському м. Лерія Фонд заснував Культурний центр імені Жуан Суареша, батька президента і відомого педагога, міністра Першої Республіки. Тут же був організований і Музей президента М. Суареша, а також публічна бібліотека м. Кортеша, район Лейрії. У Музеї представлені документи і матеріали діяльності батька і сина Суарешів, що охоплюють період розвитку країни від кін. ХІХ до 90-х рр. ХХ ст., а також подарунки, отримані президентом під час своєї політичної кар'єри як прем'єр-міністра та президента. У музеї виставляється і автомобіль Суареша, на якому він їздив під час виборчих кампаній. Більша частина музейної колекції подарунків президенту оцифровані та доступні на сторінці Музею на порталі Фонду, на якому можна переглянути електронні версії постійних і тимчасових виставок, що експонуються в Музеї.

Фонд щороку проводить церемонію відзначення премією за наукові дослідження з історії Португалії ХХ ст. У 2015 р. призначив Р. Кумар за дисертаційне дослідження «Втрачена чистота спорту: футбол у Новій державі», а заохочувальний приз – І. Сантос «Національна рада з питань еміграції: міграційна політика Нової держави».

Крім того, з метою навчання молоді та виховання її в дусі поваги до національної історії, демократизації та європейського співтовариства, організація Суареша у співпраці з Інститутом сучасної історії факультету гуманітарних і соціальних наук Лісабонського університету «NOVA» 2002 р. започаткувала безкоштовні онлайн курси з сучасної історії, зокрема «Португалія та перехід до демократії (1974-1976)», «Республіка вчора і сьогодні (1910-2000)», «Глобалізація і демократія: виклики XXI ст.» та ін.

Висновки. Таким чином, можна відзначити, що за останнє десятиліття документальна спадщина інституту президентства в Португальській Республіці привернула увагу фахівців з історичної, архівної та бібліотечнознавчої науки, що позначилося не лише на організації її формування та ефективного збереження, а також на використанні її у

виховному та навчальному процесі, розвитку громадянського суспільства та введенні у національний і світовий інформаційний простір. Враховуючи погляди та бажання ініціаторів окремого спеціалізованого збереження документальної спадщини президентів, у Португалії функціонують кілька моделей президентських документальних фондів: від державного до приватного музею та президентського фонду з частковим державним фінансуванням. За результатами дослідження, не можна виділити переваги будь-якої моделі, хоча найбільш розвинута модель американського типу президентських бібліотек – Президентський фонд М. Суареша. Проте, й інші установи роблять свій внесок у формування національного культурного простору та визначення в ньому місця спадщини інституту президентства зокрема.

Використані джерела

1. Adelino Gomes «Diário de Lisboa» disponível em formato digital [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.publico.pt/media/noticia/diario-de-lisboa-disponivel-em-formato-digital-1187511>. – Title from screen. 03.03.2004
2. Banda das Três Ordens [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.porto24.pt/memoria/bandas-tres-ordens>. – Title from screen. 4.01.2016
3. BES é o principal financiador da Fundação Mário Soares [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.sol.pt/noticia/121210/bes-%C3%A9-o-principal-financiador-da-funda%C3%A7%C3%A3o-m%C3%A1rio-soares>. – Title from screen. 30.12.2014
4. Câmara de Lisboa aprova donativo de 40 mil euros à Fundação Mário Soares [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.dn.pt/politica/interior/camara-de-lisboa-aprova-donativo-de-40-mil-euros-a-fundacao-mario-soares-4175268.html>. – Title from screen. 12.10.2014
5. Carros da Presidência da República encontram «garagem» fixa na Alfândega do Porto [Electronic resource]. – Access mode: http://www.rtp.pt/noticias/cultura/carros-da-presidencia-da-republica-encontram-garagem-fixa-na-alfandega-do-porto_n651183. – Title from screen. 14.03.2013
6. Colecção Alberto de Lacerda : um olhar / Mário Soares, Alfredo Caldeira. – Lisboa : Assírio & Alvim : Fundação Mário Soares, 2009. – 118 p.
7. Cooperação com a Fundação Mário Soares, Lisboa / Instituto Nacional de Estudos e Pesquisa [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.inep-bissau.org/Arquivos/Projectos/FundaçãoMárioSoares/tabid/273/Default.aspx>. – Title from screen.
8. Cronologia do Século XX [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.fmsoares.pt/aeb/crono/ano>. – Title from screen.
9. Cultura. Espírito de Ramalho Eanes em debate. Câmara Municipal de Vila Nova de Famalicão [Electronic resource]. – Access mode: http://www.cm-vnfamalicao.pt/_espírito_de_ramalho_eanes_em_debate. – Title from screen. 31.05.2005
10. El Museo de la Presidencia de la República : realización del programa del Museo y arquitectura, Portugal / Rui Barreiros Duarte, Ana Paula Pinheiro. – [Lisboa] : Librus, 2006. – 83 p.

11. Enfim, a República! : colecção António Pedro Vicente / Mário Soares, Alfredo Caldeira et al. – [Lisboa] : Fundação Mário Soares : Imprensa Nacional-Casa da Moeda, [DL 2011]. – Vol 1. – 270 p.
12. EU Prize for cultural heritage / Europa Nostra Awards 2008 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.europanostra.org/laureates-2008>. – Title from screen.
13. Europeana Collections [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.europeana.eu>. – Title from screen.
14. Gaspar Diogo Fotógrafos e fotografia, retratos de presidentes / Diogo Gaspar, Museu da Presidência da República (Portugal). – Lisboa : Museu da Presidência da República : Letras Várias, 2010. – 351 p.
15. Guimarães Sara Os segredos da Presidência da República [Electronic resource] / Sara Guimarães. – Access mode: <http://www.keep.pt/segredos-presidencia-republic>. – Title from screen. 17.04.2015
16. International Association of Labour History Institutions [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.socialhistoryportal.org>. – Title from screen.
17. Museu Bernardino Machado [Electronic resource]. – Access mode: http://www.cm-vnfamaliao.pt/_museu_bernardino_machado. – Title from screen.
18. Museu Bernardino Machado [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.patrimoniocultural.pt/pt/museus-e-monumentos/rede-portuguesa/m/museu-bernardino-machado>. – Title from screen.
19. Museu Bernardino Machado acolhe exposição sobre imprensa clandestina [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.jornaldoave.pt/index.php/famaliao/146-museu-bernardino-machado-acolhe-exposicao-sobre-imprensa-clandestina>. – Title from screen. 19.02.2015
20. Museu Bernardino Machado aprofunda a história e as memórias da 1.ª grande guerra [Electronic resource]. – Access mode: <http://e-cultura.sapo.pt/artigo/8699>. – Title from screen.
21. Museu da Presidência da República [Electronic resource]. – Access mode: http://www.esqlx.net/queirosbeta/images/Gestao_Documental/Publico/EBVG/Museu-Presidencia-Republica.pdf. – Title from screen.
22. Órgãos Sociais [Electronic resource]. – Access mode: http://www.fmsoares.pt/fundacao/orgaos_sociais. – Title from screen.
23. Os segredos da Presidência da República [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.ionline.pt/387413>. – Title from screen. 14.04.2015
24. Presidentes de Portugal / Museu da Presidência da República (Portugal). – Matosinhos : Quidnovi, 2011. – 319 p.
25. Projecto de instalação e informatização da biblioteca da Fundação Mário Soares [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.fmsoares.pt/aeb/biblioteca.php>. – Title from screen.
26. Projeto «CasaComum» [Electronic resource]. – Access mode: <http://casacomum.org/cc/projeto>. – Title from screen.
27. Projeto HOPE - Heritage of the People's Europe [Electronic resource]. – Access mode: <http://casacomum.org/cc/hope>. – Title from screen.
28. Resultados Globais [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.presidenciais2016.mai.gov.pt>. – Title from screen.

References

1. Gomes, A. (n.d.). (2004). «Diário de Lisboa» disponível em formato digital. Retrieved March 03, 2004, from <http://www.publico.pt/media/noticia/diario-de-lisboa-disponivel-em-formato-digital-1187511> [in Portugal].
2. Banda das Três Ordens (2016, January 04). Retrieved from <http://www.porto24.pt/memoria/banda-das-tres-ordens> [in Portugal].
3. BES é o principal financiador da Fundação Mário Soares (2014, December 30). Retrieved from <http://www.sol.pt/noticia/121210/bes-%C3%A9-o-principal-financiador-da-funda%C3%A7%C3%A3o-m%C3%A1rio-soares> [in Portugal].
4. Câmara de Lisboa aprova donativo de 40 mil euros à Fundação Mário Soares (2014, October 12). Retrieved from <http://www.dn.pt/politica/interior/camara-de-lisboa-aprova-donativo-de-40-mil-euros-a-fundacao-mario-soares-4175268.html> [in Portugal].

5. Carros da Presidência da República encontram “garagem” fixa na Alfândega do Porto (2013, March 14). Retrieved from http://www.rtp.pt/noticias/cultura/carros-da-presidencia-da-republica-encontram-garagem-fixa-na-alfandega-do-porto_n651183 [in Portugal].
6. Soares, M., & Caldeira, A. (2009). Coleção Alberto de Lacerda : Um olhar. Lisboa: Assírio & Alvim : Fundação Mário Soares [in Portugal].
7. Cooperação com a Fundação Mário Soares, Lisboa. (December). Retrieved from <http://www.inepbissau.org/Arquivos/Projectos/FundaçãoMárioSoares/tabid/273/Default.aspx> [in Portugal].
8. Cronologia do Século XX (n.d.). Retrieved from <http://www.fmsoares.pt/aeb/crono/ano> [in Portugal].
9. Cultura. Espírito de Ramalho Eanes em debate. Câmara Municipal de Vila Nova de Famalicão (2005, May 31). Retrieved from http://www.cm-vnfamaliao.pt/_espírito_de_ramalho_eanes_em_debate [in Portugal].
10. Duarte, R. B., & Pinheiro, A. P. (2006). El Museo de la Presidencia de la República : Realización del programa del Museo y arquitectura, Portugal. Lisboa: Librus [in Portugal].
11. Soares, M., & Caldeira, A. (2011). Enfim, a República! : Coleção António Pedro Vicente (Vol. 1). Lisboa: Fundação Mário Soares : Imprensa Nacional-Casa da Moeda [in Portugal].
12. EU Prize for cultural heritage (n.d.). (2008). Retrieved from <http://www.europanostra.org/laureates-2008> [in English].
13. Europeana Collections (n.d.). Retrieved from <http://www.europeana.eu> [in Portugal].
14. Gaspar, D. (2010). Gaspar Diogo Fotógrafos e fotografia, retratos de presidents. Lisboa: Museo da Presidência da República : Letras Várias [in Portugal].
15. Guimarães, S. (2015, April 17). Guimarães Sara Os segredos da Presidência da República. Retrieved from <http://www.keep.pt/segredos-presidencia-republic> [in Portugal].
16. International Association of Labour History Institutions (n.d.). Retrieved from <http://www.socialhistoryportal.org> [in Portugal].
17. Museu Bernardino Machado (n.d.). Retrieved from http://www.cm-vnfamaliao.pt/_museu_bernardino_machado [in Portugal].
18. Museu Bernardino Machado (n.d.). Retrieved from <http://www.patrimoniocultural.pt/pt/museus-e-monumentos/rede-portuguesa/m/museu-bernardino-machado> [in Portugal].
19. Museu Bernardino Machado acolhe exposição sobre imprensa clandestina (2015, February 19). Retrieved from <http://www.jornaldoave.pt/index.php/famaliao/146-museu-bernardino-machado-acolhe-exposicao-sobre-imprensa-clandestina> [in Portugal].
20. Museu Bernardino Machado aprofunda a história e as memórias da 1.ª grande guerra (n.d.). Retrieved from <http://e-cultura.sapo.pt/artigo/8699> [in Portugal].
21. Museu da Presidência da República (n.d.). Retrieved from <http://www.eseqlx.net/queirosbeta/images/Gestao Documental/Publico/EBVG/Museu-Presidencia-Republica.pdf> [in Portugal].
22. Órgãos Sociais (n.d.). Retrieved from http://www.fmsoares.pt/fundacao/orgaos_sociais [in Portugal].
23. Os segredos da Presidência da República (2015, April 14). Retrieved from <http://www.ionline.pt/387413> [in Portugal].
24. Museu da Presidência da República (Ed.). (2011). Presidentes de Portugal. Matosinhos: Quidnovi [in Portugal].
25. Projecto de instalação e informatização da biblioteca da Fundação Mário Soares (n.d.). Retrieved from <http://www.fmsoares.pt/aeb/biblioteca.php> [in Portugal].
26. Projeto «CasaComum» (n.d.). Retrieved from <http://casacomum.org/cc/projeto>.
27. Projeto HOPE - Heritage of the People’s Europe (n.d.). Retrieved from <http://casacomum.org/cc/hope> [in Portugal].
28. Resultados Globais (n.d.). Retrieved from <http://www.presidenciais2016.mai.gov.pt> [in Portugal].